

Õiguskantsler

Teie 07.10.2024 nr

Meie 25.11.2024 nr 6-1/241834/2406894

Toitjakaotuspensioni maksmine

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et Sotsiaalkindlustusamet lõpetas Teie [ ] toitjakaotuspensioni maksmise, sest ta õpib kõrgkoolis osakoormusega. [ ] Pearingstikeskuse tõendi kohaselt ei võimalda tema tervislik seisund õppida täiskoormusega, kuid ta saab osaleda sessioonõppes. Edastasite ka Sotsiaalkindlustusameti selgituse, milles on öeldud, et toitjakaotuspensioni saamiseks peab üliõpilane õppima täiskoormusega. Sotsiaalkindlustusameti selgitusest ilmneb veel, et Teie [ ] tuvastati töövõime vähenemine, mille kohta kehtis otsus [ ]. Praegu tal töövõime vähenemist tuvastatud ei ole.

Täna Teid pöördumise eest.

Seaduste kohaselt on Teie [ ] tõesti õigus saada toitjakaotuspensioni sel juhul, kui ta asub kõrgkoolis õppima täiskoormusega. Tal on võimalik toitjakaotuspensioni saada ka siis, kui Eesti Töötukassa tuvastab osakoormusega õppimise ajal, et tal on osaline või puuduv töövõime. Toitjakaotuspensioni makstakse sel juhul alates vähenenud töövõime kohta otsuse tegemisest. Otsus peaks igal juhul olema tehtud enne, kui Teie [ ] saab 24-aastaseks.

Riigi huvides on, et üliõpilased omandaksid kõrghariduse võimalikult kiiresti ja tõhusalt ning asuksid ise endale elatist teenima. See nähtub nii kõrgharidusseadusest, õppetoetuste ja õppelaenu seadusest kui ka riikliku pensionikindlustuse seadusest. Eeldatakse, et osakoormusega õppival üliõpilasel on üldjuhul tõine sissetulek. Ka see selgitab Riigikogu otsust, miks makstakse alla 24-aastasele üliõpilasele toitjakaotuspensioni vaid siis, kui ta õpib täiskoormusega.

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 28 lõike 2 järgi peab riik abistama toitja kaotanud inimest siis, kui temalt ei saa eeldada sissetuleku teenimist. Seega ei ole põhjust pidada põhiseadusega vastuolus olevaks tingimust, et üle 18-aastasele üliõpilasele makstakse toitjakaotuspensioni üldjuhul siis, kui ta õpib kõrgkoolis täiskoormusega.

1. Toitjakaotuspensioni saamise tingimused on kehtestatud [riikliku pensionikindlustuse seaduses](#) (RPKS). Toitjakaotuspensioni on õigus saada toitja lapsel, kes on kas:

- 1) alla 18-aastane;
- 2) alla 24-aastane ja õpib gümnaasiumi või kutseõppeasutuse statsionaarses õppes või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis;
- 3) alla 24-aastane ja õpib ülikoolis või rakenduskõrgkoolis täiskoormusega või
- 4) osalise või puuduva töövõimega, kui tal on töövõime vähenemine tuvastatud enne 18-aastaseks saamist, või õppimise korral enne 24-aastaseks saamist (RPKS § 20 lg 2 p 1).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

2. Riigil on õigus otsustada, mis hariduse omandamist soodustada ja mil moel seda soodustada (vt õiguskantsleri 18.12.2017 [seisukohta](#)). Toitjakaotuspensioni maksmisel võetakse arvesse, et alla 24-aastane noor, kes õpib gümnaasiumi või kutseõppeasutuse statsionaarses õppes või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis, on selles õppeasutuses alustanud õpinguid enamasti alaealisena. Selleks et õpilane ei peaks täisealiseks saades oma õpinguid sissetuleku puudumise tõttu katkestama, maksab riik toitjakaotuspensioni gümnaasiumi- ja ka kutseharidust omandavatele noortele olenemata sellest, kas nad õpivad statsionaarses õppes või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis.

3. Riik toetab eelkõige neid üliõpilasi, kes õpivad täiskoormusega. Nii on kõrgharidust omandava eestikeelse õppekava alusel õppimine üliõpilasele tasuta, kui ta õpib täiskoormusega ja täidab kumulatiivselt igal semestril nõutava õppe mahu ([kõrgharidusseaduse](#) (KHaS) § 16 lg 1).

4. Üliõpilaselt, kes õpib osakoormusega, võib nõuda kõrgkoolis õppimise ajal tasu. Üliõpilaselt, kellel on tuvastatud keskmine, raske või sügav puue, osakoormusega õppimisel tasu ei nõuta, kui ta on alustanud õpinguid täiskoormusega, kuid pole kogunud piisaval hulgal ainepunkte (KHaS § 16 lg 4 p 1; lg 6 p 1). See on puudega üliõpilastele tehtav soodustus juhuks, kui õppimise käigus on vaatamata tehtud kohandustele saanud selgeks, et puudega üliõpilane ei suuda täita kogu nõutud õppemahtu ja viiakse üle osakoormusele (vt kohanduste tegemise kohta [ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) art 24 lg 5; vt ka õiguskantsleri 18.01.2022 [seisukohta](#)).

5. Kõrgkoolis täiskoormusega õppimist toetatakse ka üliõpilastele vajaduspõhise õppetootuse maksmisega ([õppetootuste ja õppelaenu seaduse](#) § 5 lg 2¹ p 2). Kui üliõpilane õpib osakoormusega, siis talle vajaduspõhise õppetootust ei maksta, kuna sellisel juhul on üliõpilasel võimalik õppimiseks tehtavad kulutused katta töötasust (vt õppetootuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (236 SE) [seletuskiri](#), lk 6).

6. Kui toitja kaotanud lapsel, kes õpib, tuvastatakse osaline või puuduv töövõime enne 24-aastaseks saamist, siis makstakse talle toitjakaotuspensioni olenemata sellest, mis õppevormis ta õpib. Pensioni maksmist jätkatakse ka siis, kui toitja kaotanud laps õpingud katkestab. Eelduseks on aga see, et toitja kaotanud lapsel on pensioni saamise ajal osalise või puuduva töövõime kohta kehtiv otsus. Kui seda otsust ei ole või toitja kaotanud lapse töövõime ei ole vähenenud, siis eeldatakse, et ta on võimeline endale ise ülalpidamist teenima. Sellisel juhul toitjakaotuspensioni ei maksta.

7. Kui toitja kaotanud õpinguid jätkaval lapsel tuvastatakse osaline või puuduv töövõime siis, kui ta on juba 24-aastane või vanem, ei ole tal õigust toitjakaotuspensioni saada. Siis tagatakse talle sissetulek töövõimetoetuse maksmisega ([töövõimetoetuse seaduse](#) (TVTS) § 12 lg 1 p 8, lg 2).

8. Kui toitja kaotanud lapsel on õigus saada nii toitjakaotuspensioni kui ka töövõimetoetust, siis peab ta valima, kumba hüvitist ta saada soovib. Ühel ja samal ajal mõlemat hüvitist ei maksta (TVTS § 12 lõige 4). Kui inimene valib toitjakaotuspensioni, siis on tal jätkuvalt õigus saada osalise töövõimega või töövõimetutele inimestele mõeldud teenuseid ja soodustusi, mida pakuvad riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja eraettevõtted. Tal on õigus saada näiteks soodustingimustel abivahendeid ja sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust ([sotsiaalhoolekande seaduse](#) § 47 lg 1 p 2; § 59 lg 1 punktid 3 ja 4).

Loodan, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Merle Malvet 693 8426, Merle.Malvet@oiguskantsler.ee